

> Retouradres Postbus 20952 2500 EZ Den Haag

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
t.a.v. drs. B.A. Piersma
Postbus 8242
3503 RE Utrecht

**College van
Rijksadviseurs**

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20952
2500 EZ Den Haag
www.collegevanrijksadviseurs.nl

Contactpersoon

ir. Stephan Hermens

M 06 52401097
stephan.hermens
@rijksoverheid.nl

Kenmerk

CRa20160112

Kopie aan

Ministerie van EZ;
mr. J.P. Hoogeveen
dr. B. Leeftink
drs. M.E.P. Dierikx

Datum 12 januari 2016

Betreft Advies Bevordering vermaatschappelijking EZ-beleidsthema's

Geachte heer Piersma,

In uw adviesvraag van 18 september j.l. vraagt u het College van Rijksadviseurs, en in het bijzonder de Rijksadviseur voor Landschap en Water, om reflectie en advies over de vraag hoe de vermaatschappelijking van EZ-beleidsthema's met een ruimtelijke implicatie kan worden bevorderd. Meer specifiek is uw vraag hoe de directie Nationale Programma's van RVO.nl dit proces op gebiedsniveau zou kunnen ondersteunen. U vraagt dit mede in het licht van het gegeven dat uw directie recent is uitgebreid met een substantieel aantal medewerkers van de voormalige Dienst Landelijk Gebied. Deze groep heeft veel ervaring met programma- en projectmanagement voor ruimtelijke vraagstukken in het rurale domein. We plaatsen eerst een paar kanttekeningen bij uw adviesverzoek en ronden af met aanbevelingen.

Beleidsuitvoering in dialoog met de samenleving

Uitvoering van publieke doelen vraagt in het huidige tijdsgewricht vooral om actieve partijen in de samenleving die vanuit hun eigen perspectief een gedeelde ambitie willen verwezenlijken. Daarbij is er een groeiend besef bij burgers en maatschappelijk organisaties dat landelijke programma's en ontwikkelingen in de sfeer van energietransitie, waterveiligheid en voedselproductie een enorme ruimtelijke impact hebben. Naast dat besef is er bezorgdheid, met name verwoord door het Sociaal-Cultureel Planbureau, over de mate waarin alle partijen de complexiteit van deze ontwikkelingen kunnen overzien. Bij de presentatie van de tussenbalans Groene Groei wordt gesteld dat partnerschappen essentieel zijn om de kabinetsvoornemens om Nederland sterker te maken als duurzame delta te realiseren. Om de betrokkenheid van de samenleving bij de uitwerking van het beleid te vergroten is een dialoog noodzakelijk.

Van de samenleving wordt een grote inspanning verwacht. Maar gebrek aan afstemming tussen individuele acties is een reëel risico. Een voorbeeld: de uitvoering van het Energieakkoord en van de Natuurvisie (kernverantwoordelijkheden van het ministerie van EZ) zal het volledige Nederlandse grondgebied inclusief het water raken. Gebrek aan samenhang en samenwerking is daarbij een van de grootste gevaren zowel voor de effectiviteit van het beleid als voor de kwaliteit van ons landschap. Naast wet- en regelgeving vraagt het tot stand brengen van een duurzame, krachtige delta daarom ook om ruimtelijke uitwerking in interactie met de maatschappelijke omgeving.

Datum
12 januari 2016

Kenmerk
CRa20160112

Samen werken aan omgevingskwaliteit

De Rijksoverheid heeft een taak in het begeleiden van de ruimtelijke implicaties van haar eigen beleid. Niet door verantwoordelijkheden van andere overheden over te nemen, maar door een faciliteit te bieden die de lokale en regionale samenleving kan helpen met de ruimtelijke implicaties van het nationale beleid om te gaan. Het is in deze periode van een langzaam hervinden van maatschappelijk initiatief, belangrijk om belanghebbenden te ondersteunen om zich te organiseren en in beweging te komen. Het verbinden van initiatieven rondom gemeenschappelijke doelen door gezamenlijke visievorming vraagt professionele begeleiding.

Een effectieve format om relevante partijen te betrekken ligt naar mijn mening in het voeren van een dialoog op gebiedsniveau, gericht op het koppelen van lokale, regionale en nationale belangen, met het streven naar omgevingskwaliteit als gezamenlijk vertrekpunt. Een dialoog waarin ruimte is voor ontwerpend onderzoek zal de gewenste ontwikkeling versnellen en de kansen voor verbetering van de leefomgeving in beeld brengen. Door dilemma's en oplossingsrichtingen gezamenlijk te verbeelden wordt de opgave voorstelbaar en bespreekbaar. Zo ontstaat er meer helderheid over de ruimtelijke implicaties van het beleid, de taken, prioriteiten en rollen van partijen. Ook geeft het zicht op de wisselwerking tussen initiatieven uit de samenleving en de publieke faciliteiten die daarvoor nodig zijn. Een dergelijke dialoog sluit mijns inziens goed aan op het kabinetsbeleid voor Groene Groei en zal voor diverse thema's noodzakelijk zijn om het beleid daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

De rol van RVO.nl: verkennen, verbinden en verbeelden

RVO.nl beschikt over veel ervaring om duurzame, ruimtelijke ontwikkeling in de samenleving te stimuleren. Bijvoorbeeld door het faciliteren van Green Deals, het opbouwen van kennisnetwerken, het verminderen van regeldruk en het verstrekken van subsidies. Sinds kort is er bij RVO.nl ook specifieke kennis over gebiedsontwikkeling en geo-informatie beschikbaar.

Naar mijn mening zou RVO.nl de transitie naar een krachtige duurzame delta effectief kunnen stimuleren door in concrete gebieden gericht en actief de dialoog aan te gaan, ondersteund met ontwerpend onderzoek. Dat kan door de competenties verkennen, verbinden en verbeelden intern verder te versterken en extern toe te passen.

Datum
12 januari 2016

Kenmerk
CRa20160112

Verkennen betekent het identificeren van gebieden waarin sprake is van een ruimtelijke opgave, maatschappelijke dynamiek en concrete initiatiefnemers. Verkennen betekent ook het letterlijk in kaart brengen van ruimtelijke ontwikkelingen en wensen. Naast het inpassen van ruimtelijke maatregelen zijn meekoppel- en uitwisselmogelijkheden met andere ruimtelijke ontwikkelingen essentieel om het draagvlak voor en de efficiëntie en effectiviteit van het beleid te vergroten. Dit vergt analyse op basis van geo-informatie en de inzet van netwerk bij ondernemers, burgercollectieven, lokale overheden en belangenorganisaties.

Verbinden betekent het onverdacht en onafhankelijk faciliteren van een dialoog tussen ondernemers, burgers, collectieven, instanties en overheden. Het doel is om gezamenlijk tot afspraken en arrangementen te komen die houdbaar en prettig leefbaar zijn. Verbinden betekent ook de terugkoppeling van ervaringen (inclusief successen en mislukkingen) bij de implementatie van programma en projecten, in de richting van de beleidsvorming.

Verbeelden betekent de ruimtelijke consequenties van ontwikkelingen en wensen inzichtelijk maken. En strategieën ontwikkelen om de realisatie van ruimtelijke transitie met omgevingskwaliteit mogelijk te maken. Gezamenlijke integrale visievorming op basis van ontwerpend onderzoek is daarbij een effectief communicatiemiddel: Eén beeld zegt meer dan duizend woorden.

Advies: Atelier Groene Groei

Een actief aanbod van verkennen, verbinden en verbeelden van EZ-thema's vergt een slagvaardig georganiseerde maar flexibel samengestelde eenheid met procesbegeleiders, ruimtelijk ontwerpers, GIS-specialisten en communicatiedeskundigheid. Om de ruimtelijke doorwerking van het EZ-beleid in de uitvoering te begeleiden adviseer ik overheidsparticipatie via de trits verkennen, verbinden en verbeelden te organiseren in een 'Atelier Groene Groei'.

Het Atelier Groene Groei kan (vanuit RVO.nl als uitvoerende dienst van EZ) in samenwerking met andere rijks- en regionale partijen zichtbaar maken wat er op de snijpunten van diverse beleidslijnen gebeurt. En verhelderen wat nodig is om het draagvlak voor beleid te vergroten en een effectieve uitvoering mogelijk te maken. Daarvoor is het noodzakelijk dat het Atelier Groene Groei midden in de samenleving staat door met ontwerpend onderzoek op basis van geo-informatie de dialoog met gebieden aan te gaan.

De belangrijkste werkvorm die het Atelier Groene Groei in kan zetten is het gebiedsatelier: een goed voorbereide en zorgvuldig uitgewerkte, intensieve en productieve werkbijeenkomst van één of twee dagen. Een gebiedsatelier kan voor diverse doelen worden ingezet:

- om een inhoudelijke gebiedsopgave te 'ontbinden in factoren' en uitvoerbaar te maken;
- om bestuurlijke betrokkenheid te bevorderen door de verantwoordelijkheden te sorteren;
- om rekenend en tekenend ruimtelijke ambitie en kostendragers bij elkaar te brengen;
- om ruimtelijke effecten expliciet te maken en maatschappelijk draagvlak te vergroten.

Datum
12 januari 2016

Kenmerk
CRa20160112

Het Atelier Groene Groei is een dienstbare, *hands-on* voorziening van het Rijk, die actief wordt op basis van een vraag uit de regio. De uitstraling en doelstelling moeten zijn dat het een gebiedsproces eventjes in een snelkookpan plaatst. Moment van inzet is in een startfase, op een cruciaal keuzemoment of om een impasse te doorbreken. Het ontwerpend onderzoek gebeurt samen met betrokkenen uit de streek, adviseurs, experts en overheden. Mensen met verschillende belangen werken intensief samen aan een concrete oplossing. Het verbeelden van alternatieve sporen geeft hun een bredere blik, een gezamenlijk doel en zo mogelijk een stappenplan naar de toekomst.

Samenwerking: Atelier Groene Groei als spin in het web

Atelier Groene Groei kan een belangrijke verbindende functie vervullen tussen overheden, gebieden en instellingen. Het succes van het Atelier Groene Groei wordt bepaald door een aantal eigenschappen en voorwaarden:

- het is een maatschappelijke voorpost voor en een hecht netwerk binnen RVO.nl en heeft goede relaties met andere uitvoerende rijksdiensten – denk aan RCE, RWS en RVB;
- het onderhoudt een vakinhoudelijk netwerk met ontwerpers en procesmanagers bij Rijk en provincies bijvoorbeeld via het Interdepartementaal Ontwerpplatform;
- het wordt door regionale partijen en maatschappelijke organisaties herkend als een voorziening die kan zorgen voor een creatief momentum in een gebiedsproces;
- het heeft voldoende capaciteit en een frisse, maar deskundige en goed geïnformeerde blik: er wordt samengewerkt met onderzoeksinstellingen en particuliere bureaus;
- de programmering en output zijn onderhevig aan inhoudelijke supervisie, bijvoorbeeld door de door EZ benoemde Rijksadviseur. Zo kan de advisering van het College van Rijksadviseurs mede zijn gebaseerd op de ervaringen van het Atelier Groene Groei.

Naar mijn stellige overtuiging kan het ministerie van EZ met een Atelier Groene Groei als partner van de samenleving optreden. Graag verneem ik welke mogelijkheden u ziet voor een Atelier Groene Groei. Ik ben vanzelfsprekend bereid over een verdere invulling te adviseren.

Datum
12 januari 2016

Kenmerk
CRa20160112

Met vriendelijke groet, namens het College van Rijksadviseurs,

Prof. ir. E.A.J. Luiten
Rijksadviseur voor Landschap en Water

